

Editoitu versio kirjoituksesta julkaistiin Taloussanomien Puheenvuoro-osastossa 4.4.2007.

[Eläkejärjestelmämme unohdettu epäkohta]

Kun poliittinen keskustelu on vilkasta uutta hallitusta muodostettaessa, yleinen puheenaie on eläkejärjestelmämme. On kuitenkin tietty eläkejärjestelmään liittyvä epäkohta, josta käytävän keskustelun vähäisyyttä on hämmästelty. Tämä koskee kansalaisten mahdollisuutta vaikuttaa oman eläkekertymänsä sijoittamiseen.

Eläkejärjestelmämme uudistettiin vuonna 2005 mm. eläkkeiden kertymisen osalta. Kysymys kuuluu: miksei otettu käyttöön järjestelmää, jossa jokainen kansalainen saisi itse vaikuttaa siihen, mihin hänen eläkekertymänsä sijoitetaan?

Esimerkiksi Ruotsissa kansalaisten annetaan jo valita, minkälaisiin kohteisiin osa heidän eläkekertymistään sijoitetaan.

Jos kansalainen saa itse päättää, mihin hänen eläkekertymänsä sijoitetaan, hän voi tehdä sijoituksia omien tuottotoiveidensa ja oman riskinottovalmiutensa mukaan. Hän voi myös sijoittaa omien arvojensa mukaan sellaisiin yrityksiin, joita hän haluaa tukea tai joiden hän kokee edustavan itselleen tärkeitä asioita.

Tätä vastoin nykyjärjestelmässä kaikkien kansalaisten eläkekertymät sijoitetaan tasapäiväisesti heidän puolestaan – vieläpä hyvin matalatuottoisiin kohteisiin (toki samalla matalariskisiin). Korkeampituottoisten osakesijoitusten (vs matalatuottoiset korkosijoitukset) osuuden on kyllä viime aikoina annettu kohota työeläkeyhtiöissä, mutta se on edelleen alhainen, noin kolmasosa.

Nykyjärjestelmä ei lainkaan palvele sitä suurta osaa kansalaisista, joka haluaisi sijoittaa eläkekertymänsä korkeampituottoisesti – nauttiakseen eläkevuosinaan suuremmasta eläkkeestä.

Yksi järjestelmälle esitetty perustelu on se, että korkeampituottoiset kohteet tarkoittavat kohonnutta riskiä. Tällöin kuitenkin unohtuu se, että oman eläkekertymän sijoittaminen on väistämättä useiden vuosikymmenten tähtäimellä tapahtuvaa sijoittamista. Näin pitkällä tähtäimellä sijoitettaessa on melkein epämahdotonta tehdä tappioita, vaikka sijoittaisi yksinomaan osakemarkkinoille. Onhan osakkeiden keskimääräinen tuotto historiallisesti ollut kymmenen prosentin luokkaa jo 5-10 vuodenkin jaksoilla.

Joka tapauksessa olennaisinta olisi, että kansalaisella olisi itsellään valinnan mahdollisuus, minkälaisiin kohteisiin – tuotto-riski-profiililtaan – hänen eläkekertymänsä sijoitetaan. Viranomaiset voisivat toki tasata riskiä mm. sijoittamalla osan eläkekertymistä edelleen kansalaisten puolesta, varmistamalla, että itse sijoitettava osa sijoitetaan hajautetusti, sekä valistamalla kansalaisista osaavampia sijoittajia.

Kuten mainittu, tällöin olisi myös mahdollisuus sijoittaa henkilökohtaisten arvojen mukaan. Itse asiassa tämä saattaisi jopa antaa kansalaisille uutta voimantunnetta kvartaalitaloudessa. Eläkekertymänsä myötä jokainen kansalainen kontrolloisi huomattavaa määrää pääomaansa. Jos itse omistetun yrityksen toiminta ei miellytä, voisi käyttää poistumisoptiota (exit option) ja sijoittaa eläkepääomaansa johonkin toiseen yritykseen.

Vastaavastihan voimme tehdä jo nyt kuluttajina, jos yrityksen tuotteet tai palvelut eivät miellytä: voimme käyttää rahamme toisen yrityksen tuotteisiin tai palveluihin.

Se, että viranomaiset ottavat oikeuden valita yksipuolisesti, mihin meille kuuluvia rahoja sijoitetaan, onkin vähän sama kuin jos he valitsisivat yksipuolisesti, mihin tuotteisiin tai palveluihin meidän pitää rahamme kuluttaa.

Ilmeisesti holhoava valtiovaltamme ei luota siihen, että kansalainen osaisi itse päättää sijoitusasioistaan. Kenties uusi hallitus voisi alkaa luottaa?

Jaakko Aspara
KTT, Vanhempi tutkija
Helsingin kauppakorkeakoulu HSE